

SISTEM DE EVIDENȚĂ ȘTIINȚIFICĂ BAZAT PE FIȘE CU PERFORAȚII MARGINALE ÎN MUZEELE DE ȘTIINȚELE NATURII

Mihai MIHALCIUC

Fixată la intersecția tuturor coordonatelor definitorii ale colecțiilor științifice organizate, ale păstrării și expunerii obiectelor de muzeu, activitatea de îmbogățire a colecțiilor, baza întregii munci muzeale nu este cu puțință fără cunoașterea exactă a patrimoniului existent și fără o cercetare și prelucrare prealabilă a acestuia.

Privit prin prisma acestor polyvalențe funcționale, pentru ca materialul existent să fie util, el trebuie grupat și organizat după anumite criterii, în limitele destul de largi impuse de varietatea sistemelor de depozitare și manevrare, de metodele diferite de conservare, în funcție de materialele din care obiectele respective sînt confecționate. Cunoscut fiind faptul că unele obiecte de muzeu, cu mică valoare materială pot avea o importanță științifică inestimabilă, evidența fondurilor muzeale trebuie să rezolve o dublă sarcină : a) de a ocroti proprietatea socialistă printr-o exactă evidență administrativă și b) de a face față oricăror solicitări de ordin științific, furnizînd maximum de informații, într-o formă cât mai rapidă și accesibilă.

În cadrul muzeelor de științele naturii, unde activitatea de colectare se face prin contactul nemijlocit cu natura, distingem două etape principale ale evidenței fondurilor muzeale: prima, etapă a evidenței primare, care se desfășoară direct în teren și constă în completarea „etichetei de cimp”, a doua, cea a evidenței sistematice, ce are ca scop determinarea științifică a materialului, stabilirea clasificării științifice și ulterior înregistrarea definitivă a lui.

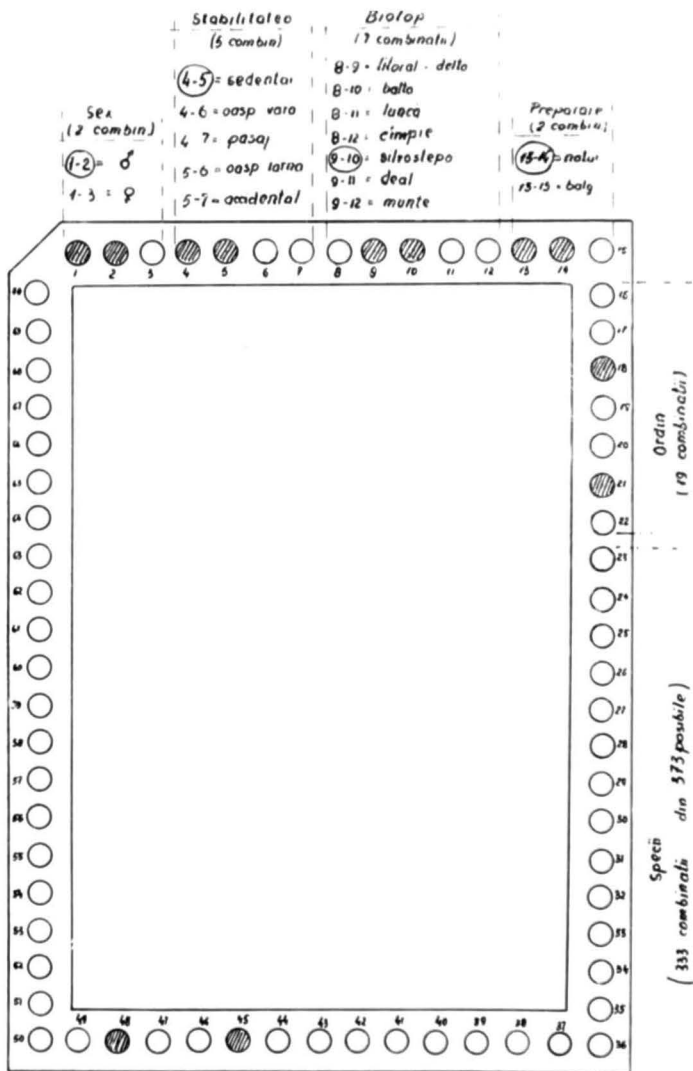
Instrumentul fundamental de documentare într-o colecție, *fișa de obiect*, cartonată, așezată vertical și în ordinea numărului de inventar, concepută după sistemul „o fișă-un obiect”, cu o structură bine sistematizată, trebuie să fie ușor de citit, permițînd găsirea unui element de analiză a obiectului, exact la rubrica consacrată lui. Concepută special pentru informarea științifică, fișa de obiect trebuie să ușureze la maximum găsirea informației căutate, alegînd dintr-o mulțime de același fel, exemplarul care interesează pe cercetător.

Se pune deci problema parcurgerii pachetului de fișe (care în cazul sistemului „o fișă — un obiect” atinge uneori mii de exemplare) și a găsirii acelor fișe care interesează. Ușurată în parte de folosirea unor fișe centralizatoare, această selecționare, cînd se face mînuind fișă cu fișă, durează mult și favorizează unele scăpări din vedere.

Pentru ușurarea acestei operațiuni e foarte utilă folosirea *sistemului bazat pe fișe cu perforații marginale*, perfect adaptabil la necesitățile muzeelor de științele naturii din țara noastră, sistem care prezintă următoarele avantaje :

- găsirea informației dorite într-un timp foarte scurt ;
- posibilitatea găsirii, printr-o simplă operație, a tuturor obiectelor grupate după anumite teme-criterii, fără a mai fi necesară întocmirea mai multor fișe de obiect și gruparea lor separată ;
- eliminarea fișelor centralizatoare, centralizarea fiind cuprinsă în însăși codificarea fișei cu perforații ;
- o mare siguranță asupra rezultatului operației, folosindu-se latura ei oarecum mecanică ;
- posibilitatea folosirii, în cadrul colecțiilor mici, a acestor fișe, după vechiul sistem, perforația marginală nefecundînd cu nimic acest lucru, urmînd ca odată cu creșterea colecției să se folosească sistemul codificat ;
- sistemul nu necesită aranjarea fișelor în ordine, după numărul de inventar, nici înainte, nici după efectuarea operației.

Pentru colecțiile muzeelor de științele naturii din țara noastră, cea mai indicată este folosirea fișelor cu perforații marginale, numită astfel pentru că perforațiile sînt dinainte făcute pe marginile fișei, pe un

Sistemul de codificare

rînd sau două, semnificînd, în combinație, cite o dată din cuprinsul fișei de obiect sau chiar centralizarea pe anumite teme-criterii.

Numărul de combinări posibile, foarte mare chiar și pentru o fișă cu un singur rînd de perforații, poate fi calculat după relația :

$$C_m^m = \frac{m(m-1)(m-2) \dots (m-n+1)}{n!}$$

în care $n! = 1 \times 2 \times 3 \dots \times n$

Astfel, o fișă cu dimensiunile de 205 x 150 mm, avînd un colț retezat (pentru ordonarea tuturor fișelor în aceeași poziție), permite executarea a cite 20 perforații pe laturile mari și un număr de 15 perforații pe laturile mici.

În acest caz, lucrînd cu două perforații, numai pentru latura cu 20 perforații avem un număr de 190 combinații, după calculul :

$$C_{20}^2 = \frac{20 \times 19}{1 \times 2} = 190$$

Rezultă că întreaga fișă permite un număr de 590 combinații, care prin codificare ar putea simboliza 590 date-caractere ale obiectelor. Prin folosirea perforației pe două rînduri sau a combinațiilor a cite 3 perforații, acest număr crește și mai mult, atîngînd ordinul miilor.

Lucrul cu fișele perforate implică o operație de codificare, deloc complicată, care se face pe baza unui cod, întocmit pentru fiecare colecție în parte. Astfel fiecare dată din fișă corespunde unei combinații.

Pachetul de fișe, așezat vertical în sertar, este ordonat în aceeași direcție cu ajutorul colțului retezat (de obicei stînga sus). Găsim informații dorite se face, după citirea codului, prin introducerea a două tije metalice în perforațiile corespunzătoare și scuturarea pachetului de fișe. Vor cădea fișele cu perforația deschisă spre exterior, corespunzătoare datei-caracter căutate.

De exemplu, s-a stabilit prin cod ca pentru ordinul „Rosales” să corespundă perforațiile 18-19, iar pentru „Rosa canina” perforațiile 33-35. În acest caz introducerea tijelor în perforațiile 18-19 va extrage toate fișele aparținînd ord. Rosales sau, introducerea în perforațiile 33-35 va permite selecționarea tuturor exemplarelor de „Rosa canina” aflate în colecție.

Pentru colecția de ornitologie a unui muzeu, ar trebui luate în considerare un număr de 352 combinații, reprezentînd 19 ordine cu 333 specii ornitologice existente în țara noastră (vezi „Nomenclatorul păsărilor din România” - I. Cătușeanu, Al. Filipașcu, D. Munteanu, Em. Nadra, V. Pop. C. Rosetti-Bălănescu și M. Tâlpeanu - „Oerol. nat.”. t. 16, nr. 1, p. 127-145, București, 1972).

Cum numărul de perforații ale unei fișe permite un număr mult mai mare de combinații, putem codifica și alte caractere, ca sexul - două combinații, stabilitatea - 5 combinații (sedentar, oaspete de vară, de pasaj, oaspete de iarnă, accidental), biotopul - 7 combinații (litoral-deltă, baltă, luncă, cîmpie, silvostepă, deal, munte-gol alpin), mod de preparare - 2 combinații (naturalizat, balg).

Dezavantajul acestei metode constă în faptul că folosește totuși „o fișă pentru fiecare obiect”, ceea ce face ca de la 2 000 de fișe în sus selecționarea să fie puțin mai anevoioasă, însă, odată cu creșterea numărului de fișe, se constată eficiența acestui sistem de fișare, prin economisirea timpului în procesul de „căutare”.

Codificarea în sine nu prezintă o problemă prea complicată, iar executarea tăieturilor se face rapid și simplu, cu foarfecile, în momentul completării fișei. Eventualele fișe cu perforația deteriorată pot fi ușor înlocuite în mod individual.

Sistemul cu fișe perforate contribuie mult la operativitatea acțiunii de informare științifică, elimină o serie de etape intermediare ale evidenței, eliberînd personalul științific de o muncă anevoioasă.

Aplicarea practică a acestui sistem imprimă un caracter sistematizat activității de evidență a colecțiilor, spre folosul cercetării documentare și în general al activității științifice muzeale.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂCESCU, M. - *Tendințele actuale în muzeografia mondială*, „Revista muzeelor”, anul III, 1966, nr. 2.
2. BANĂTEANU, T. - *Cu privire la catalogul științific al colecțiilor etnografice*, „Revista muzeelor”, anul IV, 1967, nr. 2.
3. BENE, A. - *Evidența științifică și evidența administrativă*, „Revista muzeelor”, anul II, 1965, nr. 3.
4. DRĂGUTU, V. - *Muzeul, instituție de cercetare, valorificare și conservare a patrimoniului de cultură*, „Revista muzeelor”, 1969, nr. 5.
5. MOZES, T. - *Din experiența Muzeului județean Oradea. Sistemul de evidență științifică al secției de etnografie*, „Rev. muzeelor” anul V, 1968, nr. 3.
6. PASCU, N. - *Pentru o informare modernă, privind colecțiile*

- de obiecte existente în muzeu și în afara lor, „Revista muzeelor”, anul IV, 1967, nr. 5.
7. SEMAKA, A. - *Colecțiile științifice ale Institutului geologic - structură și organizare*, „Rev. muzeelor” 1969, nr. 5.
8. STANCIU, S. *Evidența științifică și organizarea colecției de porț la muzeul de artă populară al R. P. R.*, „Revista muzeelor”, anul I 1964, nr. 4.
9. ZDERCIU, B. - *Evidența științifică a colecțiilor de muzeu*, „Anuarul Muzeului satului”, 1966.
10. *** - „Bazele muzeologiei sovietice”, Traducere din limba rusă, București, 1957.
11. *** - „Organizarea științifică a colecțiilor muzeale, sarcină importantă a activității de muzeu”, „Probleme de muzeografie”, 1960.